

Anuari d'Ornitologia de Catalunya 2006

Institut Català d'Ornitologia

Anuari d'Ornitologia de Catalunya 2002-2005

Editor

Joan Estrada i Marc Anton

Editors assistents

Raül Aymí i Sergi Herrando

Revisió de textos

Marc Olivé

Disseny gràfic i maquetació

Lluc Julià

Dibuixos

Alfons Delgado

Miguel Ángel Fuentes

Montse Gutiérrez

Edita:

Institut Català d'Ornitologia
Museu de Zoologia
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93

Amb la col·laboració de:

Citació bibliogràfica recomanada:

Obra completa: Estrada, J. & Anton, M. (eds.). 2007. *Anuari d'Ornitologia de Catalunya. 2006*. Barcelona: Institut Català d'Ornitologia.

Espècies concretes: Martí, J. 2007. Cigne mut *Cygnus olor*. In: Estrada, J. & Anton, M. (eds.). 2007. *Anuari d'Ornitologia de Catalunya. 2006*. p.17. Barcelona: Institut Català d'Ornitologia.

Foto de portada: Pardal d'ala blanca *Montifringilla nivalis*, coma de Fontlletera, Vilallonga de Ter (Pere Isern).

Copyright: © Institut Català d'Ornitologia, 2007

Impressió: Aura Digit

ISBN: 84-931987-5-7

ISSN: 1138-882X

Dipòsit legal:

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, comprenent-hi la reprografia i el tractament informàtic, com també la distribució d'exemplars mitjançant lloguer i préstec resten rigorosament prohibides sense l'autorització escrita de l'Institut Català d'Ornitologia, i estaran sotmeses a les sancions establertes per la llei.

Sumari

Presentació.....	11
Introducció.....	13
Llista sistemàtica.....	17
Apèndix 1. Fe d'errates.....	210
Apèndix 2. Mancances destacades als anuaris anteriors.....	212
Apèndix 3. Llista dels codis dels observadors.....	220
Apèndix 4. Adreces d'anuaris ornitològics de l'Estat espanyol.....	246
Índex.....	250

Presentació

Teniu a les vostres mans el vuitè Anuari d'Ornitologia de Catalunya, el qual recull les observacions d'ocells més rellevants realitzades a Catalunya durant l'any 2006. Després de l'actualització realitzada en el volum anterior gràcies a la feina de compilació del període 2002-2005, ara encarem aquesta nova edició de l'Anuari amb l'objectiu d'assolir una periodicitat anual i mantenir així la il·lusió de tots els col·laboradors del projecte. Sembla doncs, que s'ha solucionat el problema de la manca de regularitat que tantes vegades s'havia esmentat en les presentacions prèvies d'aquesta publicació.

Passades les fortes restriccions de l'Anuari 2002-2005, la quantitat d'observacions que ens han arribat i les que han estat finalment seleccionades torna ser molt considerable, cosa que indica que s'ha renovat l'interès dels ornitòlegs catalans per a aquest projecte. Tot i la quantitat de dades que s'inclouen, moltes d'elles han hagut de quedar excloses del recull definitiu. Cal remarcar un cop més que l'Anuari d'Ornitologia de Catalunya té com a marc de referència el conjunt de Catalunya o les seves grans unitats biogeogràfiques, i que algunes citacions d'interès comarcal o local poden no ser-ho a escala catalana. Us recomanem una lectura de la introducció d'aquest Anuari per a més detalls sobre els criteris emprats en la selecció de les dades.

Aquesta edició de l'Anuari no ha estat exempta de limitacions. Un cop més, no hi ha hagut temps per redactar comentaris d'espècies, un element considerat de gran interès per part de tots els que n'hem estat fins ara editors. També trobareu que hi manca un apartat que apareixia en anteriors edicions, el resum per províncies dels censos d'ocells aquàtics hivernants. És tracta d'un cas similar, on els terminis de publicació de l'anuari han hagut de passar davant dels de compilació d'aquest cens.

A diferència d'altres edicions, per a les espècies en les quals hi ha dades disponibles hem introduït de forma sintètica les tendències temporals de les poblacions nidificants obtingudes a partir del SOCC i del SYLVIA. Pensem que aquestes dades poden permetre una bona contextualització de les observacions recollides. També s'hi han incorporat les observacions més destacades del principals projectes de l'ICO: PERNIS, l'*Atlas dels ocells de Catalunya a l'hivern 2006-2009* o MIGRACIÓ, així com de multitud d'estudis portats a terme pels diferents equips o ornitòlegs particulars.

La selecció de dades d'aquest Anuari ha comptat amb la inestimable aportació d'alguns dels més importants espais naturals protegits de Catalunya: el Parc Nacional d'Aiguestortes i Estany de Sant Maurici, el Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà, el Parc Natural de l'Alt Pirineu, el Parc Natural de Cap de Creus, el Parc Natural del Delta de l'Ebre, el Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa i les Reserves del Delta del Llobregat, així com d'altres espais amb indubtable interès ornitològic: Reserva Natural de Sebes i Meandre de Flix, Estany d'Ivars i Vila-sana, Estany de Sils, Parc del Foix i Parc Fluvial del Besòs. A més, altres selectors locals o comarcals (Alt i Baix Empordà, Baix Llobregat, Osona i Pla de l'Estany) també han aportat els seus reculls d'observacions d'interès. Aquestes dades, sovint feixugues de compilar pel nombre i complexitat, han facilitat molt la nostra feina. Agraïm molt especialment aquesta tasca a tots els ornitòlegs implicats: Aymerich, P., Cerdeira, J., Bonfil, J., Canut, J., Bayer, X., Bigas, D., Bur-

gas, A., Guasch, C., Feliu, P., Feo, C., Jiménez, P. J., Martí, J., Larruy, X., López, F., Ollé, A., Pomarol, M., Rodríguez, M., i Ventura, J. Finalment, s'ha tingut en compte, també, la informació disponible en noticiaris digitals i fòrums ornitològics: Auscat, Birding Catalonia, Noticiari Ornitològic del Gironès i Vistavui.

Per acabar, cal agrair la col·laboració de tots els que heu participat enviant les vostres observacions i també dels que heu cedit les fotografies i els dibuixos que aquí es mostren. Moltes gràcies a tots per la vostra col·laboració.

Joan Estrada & Marc Anton
Editors

Introducció

L'Anuari d'Ornitologia de Catalunya és l'obra on es publiquen les observacions més destacades sobre l'avifauna catalana que es produeixen cada any. Aquest volum, el vuitè, inclou les observacions més interessants registrades durant l'any 2006.

On i com enviar dades per a l'anuari?

Totes les observacions ornitològiques d'interès per a l'anuari cal enviar-les directament a l'Oficina Tècnica de l'ICO, c/ Girona 168, entresol 5^a 08037 Barcelona, anuari@ornitologia.org. La millor manera d'enviar les dades és utilitzant els arxius d'exportació del programa *Ornitocites* 1.00. Aquest programa ha estat especialment dissenyat per fer la gestió de les observacions ornitològiques de manera acurada i ràpida. Permet fer consultes, seleccions, intercanviar arxius amb dades entre observadors, imprimir llistats personalitzats, etc. És un programa senzill i totalment gratuït i per utilitzar-lo només cal que tingueu instal·lat al vostre ordinador el *software* Microsoft Access. Podeu baixar-vos el programa de la web de l'Institut Català d'Ornitologia: www.ornitologia.org (700 kb en format comprimit autoexecutable) o demanar-lo a l'adreça esmentada anteriorment.

Informatitzar les dades utilitzant l'*Ornitocites* té dos grans avantatges: d'una banda permet tenir les vostres observacions degudament arxivades i consultables (cosa que no permeten ni la clàssica llibreta de camp ni els processadors de text) i, d'altra banda, fa més ràpida, fàcil i segura la recollida i selecció de dades per a l'anuari. Aquells que no disposeu d'ordinador o del *software* Microsoft Access podeu enviar les vostres dades utilitzant les fitxes d'observacions, que podeu descarregar en format pdf del web de l'Institut Català d'Ornitologia. Aquestes fitxes són el millor sistema de registre de les observacions quan no es pot utilitzar l'*Ornitocites*.

Quines dades enviar a l'anuari?

Totes les dades que s'envien a l'anuari s'introdueixen al Banc de Dades Ornitològic de Catalunya, però no totes són publicades. És força habitual que algú envii l'observació d'una determinada espècie migradora pensant que és molt primerenca, però que, un cop rebudes les altres dades de la zona, deixi de ser-ho i, fins i tot l'observació perdi interès. En aquest cas, la informació s'enregistra al banc de dades però no a l'anuari. Per aquest motiu, és fonamental rebre molta informació, tot i que no cal enviar a l'anuari totes les observacions d'ocells de què hom disposa, sinó solament aquelles que creiem que tenen un cert interès. Però, com decidir si una dada és interessant?

A títol indicatiu, es consideren dades d'interès per a l'anuari les que s'engloben en algun dels criteris que s'han fet servir en aquest anuari i que es detallen a continuació.

Geogràfic (G): totes aquelles dades que aportin informació sobre la presència d'un ocell fora de la seva àrea de distribució habitual. Aquí s'exceptuen les observacions que fan referència a noves evidències de reproducció en relació a les publicades a l'*Atlas dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002*, les quals s'inclouen en el següent apartat.

Geogràfic i reproductiu (GR): observacions que suposin una modificació de l'àrea de nidificació coneguda per a l'espècie prenent com a referència l'*Atlas dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002* i l'anuari anterior, en el qual ja s'incorporaven dades d'aquest tipus.

Fenològic (F): totes aquelles observacions per a les que l'interès es troba en la data en què es produeixen, ja siguin primeres o darreres citacions per a ocells migrants, o presències fora del període que es considera habitual per a l'espècie. Com a norma general, en aquest anuari la selecció de les primeres i darreres citacions s'ha fet de manera que, per a cada any, no n'hi ha més d'una per localitat, per donar cabuda a un major àmbit geogràfic. Així, per exemple, si la primera observació prenupcial d'oreneta vulgar *Hirundo rustica* a Catalunya es produeix el 2.II al delta del Llobregat, tot i que les següents es produeixin al mateix lloc només constaria a l'anuari la primera d'elles, i les següents dades prenupcials que es considerarien serien les que arribessin des d'altres àrees geogràfiques més o menys allunyades.

Numèric (N): observacions interessants perquè fan referència a concentracions o estols de mida inusual o a censos o estimacions poblacionals acurades. Cal no confondre els veritables censos amb recomptes ocasionals o senzillament amb citacions on es fa referència al nombre d'exemplars observats de manera puntual. És important que la diferència sigui clara, tot i que els recomptes ocasionals també poden aportar dades d'interès des del punt de vista poblacional.

Reproductiu (R): citacions de contingut sobre la biologia reproductiva de l'espècie. S'inclouen en aquest criteri, estimacions de poblacions reproductores, dades relatives a la fenologia de cria (primers cants de mascles, primers polls, etc.) i comportaments reproductius poc habituals.

Morfològic (M): observacions d'ocells amb formes o coloracions atípiques.

Taxonòmic (T): dades que aportin informació sobre subespècies, varietats o races poc conegudes.

Escasses (E): observacions d'espècies que, tot i no ser rareses, tenen poblacions molt petites o bé són molt difícils d'observar i, per tant, la documentació existent sobre elles és escassa. En el cas d'aquestes espècies, s'inclouen totes les citacions rebudes.

Biològic (B): totes aquelles dades que aportin informació nova o poc coneguda sobre qualsevol altre aspecte de la biologia de l'ocell que no s'inclou als altres criteris.

De la mateixa manera que en l'anuari 2002-2005, en aquest anuari es mostra, per a cada observació, el criteri pel qual es considera l'interès mitjançant la lletra inicial del criteri de selecció, que es mostra entre parèntesis; per exemple (F) o (N). Aquests criteris de selecció no són sempre fàcils d'aplicar i de vegades una sola observació es pot englobar dins de diferents criteris; en aquests casos les inicials s'intenten mostrar per ordre d'importància; per exemple (F, N).

Tractament de les rareses

Cal recordar que les observacions de taxons homologables a nivell estatal s'haurien d'enviar al *Comitè de Rarzas de SEO/BirdLife* (CR-SEO). Sobre aquestes espècies, l'anuari es limita a publicar les observacions que arriben amb un mínim fonament sense emetre cap judici sobre la seva validesa i indicant les que estan pendents d'homologació perquè el lector pugui diferenciar-les de les observacions ja revisades i homologades. Per a més informació sobre el CR-SEO vegeu www.seo.org/rarzas.cfm

D'altra banda, hi ha tot un seguit de taxons que no són homologables a nivell estatal, però sí que ho són a nivell català. Això és degut al fet que aquests taxons no són tan rars en altres àrees de l'Estat espanyol, però a Catalunya resulten excepcionals. Per a aquests taxons serà necessari aportar documentació (descripcions, esquemes de camp i/o fotografies) a l'ICO per tal que el Comitè Avifaunístic de Catalunya (CAC) pugui avaluar les dades i publicar les que tinguin garanties (vegeu www.ornitologia.org/monitoratge/cac.htm). Actualment aquests taxons (espècies o subespècies) són els següents:

<i>Cygnus olor</i> (1)	<i>Phalacrocorax aristotelis aristotelis</i>	<i>Anthus petrosus</i>
<i>Anser fabalis</i>	<i>Elanus caeruleus</i>	<i>Motacilla alba yarrellii</i>
<i>Anser albifrons</i>	<i>Aegypius monachus</i>	<i>Cercotrichas galactotes</i>
<i>Anser anser rubrirostris</i>	<i>Aquila abalberti</i>	<i>Luscinia svecica svecica</i>
<i>Branta leucopsis</i>	<i>Turnix sylvaticus</i>	<i>Luscinia svecica namnetum</i>
<i>Branta bernicla bernicla</i>	<i>Porzana pusilla</i>	<i>Phoenicurus ochruros aterrimus</i>
<i>Tadorna ferruginea</i> (1)	<i>Crex crex</i>	<i>Oenanthe oenanthe leucorhoa</i>
<i>Marmaronetta angustirostris</i>	<i>Fulica cristata</i>	<i>Acrocephalus paludicola</i>
<i>Aythya marila</i>	<i>Otis tarda</i>	<i>Hippolais opaca</i>
<i>Clangula hyemalis</i>	<i>Calidris maritima</i>	<i>Sylvia curruca</i>
<i>Bucephala clangula</i>	<i>Phalaropus fulicarius</i>	<i>Sylvia cantillans moltonii</i>
<i>Oxyura leucocephala</i>	<i>Larus sabini</i>	<i>Phylloscopus ibericus</i>
<i>Bonasa bonasa</i>	<i>Larus fuscus fuscus</i>	<i>Muscicapa striata balearica</i>
<i>Podiceps grisegena</i>	<i>Larus argentatus</i>	<i>Lanius excubitor</i>
<i>Podiceps auritus</i> (3)	<i>Larus marinus</i>	<i>Lanius senator badius</i>
<i>Fulmarus glacialis</i>	<i>Sterna bengalensis</i>	<i>Cyanopica cyanus</i>
<i>Calonectris diomedea borealis</i>	<i>Sterna dougallii</i> (2)	<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Puffinus gravis</i>	<i>Sterna paradisaea</i>	<i>Passer hispanoliensis</i>
<i>Puffinus griseus</i>	<i>Uria aalge</i>	<i>Bucanetes githagineus</i>
<i>Puffinus puffinus</i>	<i>Alle alle</i>	<i>Plectrophenax nivalis</i>
<i>Oceanodroma leucorhoa</i>	<i>Apus caffer</i>	
<i>Phalacrocorax carbo carbo</i>	<i>Dendrocopos leucotos</i>	

(1) Només citacions de l'1 de gener de 2004 i posteriors.

(2) Només citacions anteriors a l'1 de gener de 2004.

(3) Només citacions de l'1 de gener de 2005 i posteriors.

L'homologació és un procés dinàmic i per això, el que es mostra en aquest anuari com a pendent d'homologació pot ser que arribi al lector en un moment posterior del treball del comitè i, per tant, com a citació ja homologada o rebutjada. En aquest anuari simplement es mostra l'estat del procés per a cada citació al final la seva edició (juny de 2006).

Durant la selecció de dades de l'actual anuari, l'equip editorial ha tramès d'ofici totes les observacions de rareses al CAC per a que tingui constància de les citacions que es

produeixen. Per aquest motiu, en el text no es trobarà cap citació no tramesa al comitè corresponent i totes les que encara no estan homologades es consideren com a pendents d'homologació. Aquest fet no implica que l'observació hagi entrat en procés d'homologació, ja que els comitès només tramiten les observacions que els hi arriben directament dels observadors.

Tendències de les poblacions nidificants a partir de les dades del SOCC i del SYLVIA

Una de les principals novetats d'aquest anuari respecte a les edicions anteriors ha estat la incorporació, en aquelles espècies per a les quals la dada és prou fiable, de la tendència de la població nidificant obtinguda a partir del programa SOCC i de la tendència en productivitat obtinguda en el SYLVIA. Les dades que es mostren fan referència a la tendència mitjana anual experimentada per les poblacions d'aquestes espècies en el període 2002-2006, prenent el 2002 com any de referència per tractar-se del primer any de funcionament del SOCC.

En el cas del SOCC, la tendència fa referència al conjunt de la població nidificant. Es considera representativa del conjunt de Catalunya gràcies a la bona cobertura del projecte i la complexitat de les anàlisis realitzades, en les quals s'hi incorporen la importància relativa de cada itinerari SOCC en funció del seu hàbitat i localització geogràfica (el que estadísticament s'anomena pesos).

En el cas del SYLVIA, es mostren dades referents a la tendència de la productivitat (nombre de juvenils capturats). Cal tenir present que, a diferència del cas anterior, per raons metodològiques i logístiques, el projecte no mostreja de forma sistemàtica tots els ambients de Catalunya. Per tant, els índexs que es mostren representen bé la xarxa d'estacions SYLVIA però no sempre es poden extrapolar al conjunt del país.

Tant en el cas del SOCC com del SYLVIA, el text incorporat mostra el valor de la tendència promig anual. Aquest paràmetre representa l'increment o decrement anual mitjà experimentat per la població de l'espècie durant el període 2002-2006. A més, entre parèntesi es mostra la significació estadística d'aquesta tendència (*: significativa, ns: no significativa), i el nombre d'itineraris SOCC o estacions SYLVIA (n) analitzats.

Vegeu informació més detallada sobre els resultats d'ambdós projectes a <http://www.ornitologia.org/ficoinfo>